

הרב שלמה אבינר

קביעת ממזרות על פי בדיקת רקמות

שאלה:

אדם שהיה נשוי ואב לילדים התגרש מאשתו. לאחר זמן נולד בלבו ספק שמא הילד הקטן שנולד לאשתו לפני הגירושין אינו בנו. הלך ועשה בדיקת רקמות, וגילה שאכן כך הדבר, והילד אינו שלו, אלא ממזר. האב אינו מעוניין לגלות לאיש שהילד ממזר, אך רוצה לדעת האם מוטלת עליו חובה לפרסם את הדבר. ואין שמחה כהתרת הספקות.

תשובה:

1. לו היו הוכחות הלכתיות שהילד ממזר, היתה אכן מוטלת עליו חובה לפרסם את הדבר כדי לא להכשיל את עם ישראל וכדי לא להרבות ממזרים, וזה גם היה מועיל לממזר שתהיה לו זכות חיים כיון שאינו גורם נזק לאומה¹. וכך המנהג לפרסם את הדבר בברית מילה של ממזר², ואפילו לקרוא את שמו 'כידור' על-שם הפסוק 'כי דור תהפוכות המה'³.
2. הרבה מגדולי הפוסקים של דורנו קבעו שבדיקת דם ורקמות ביחס לקביעת אבהות אינה תקפה מבחינה הלכתית; הלא המה הג"ר בצמ"ח עוזיאל⁴, הגרא"י וולדנברג⁵, הגרי"מ אהרנברג⁶, הגר"מ קליין⁷ ועוד. אם כן, מבחינה הלכתית הילד אינו נחשב ממזר על פי חבל רבותינו גדולי דורנו אשר מפיהם אנו חיים.
3. ולכאורה יש לתמוה, הלא מבחינה מדעית הוא אינו בנו, כיון שהבדיקות האלה מדוייקות בהסתברות גבוהה ביותר! אלא שעניני הלכה אינם נקבעים על פי קני-מידה מדעיים החומקים מן העין האנושית, ולא ניתנה תורה לא למלאכי השרת ולא לבעלי מיקרוסקופ ולא לבעלי טלסקופ; לא יתכן שלפני מאה שנה הילד הזה לא היה ממזר, ועתה הוא נהפך לממזר עקב תגלית מדעית. כל התורה ניתנה על פי ראיית בני אדם. כך למשל אות בספר תורה שהיא שלמה למראית העין הינה כשרה גם אם במיקרוסקופ אפשר לגלות בה סדק. וכן הילד שלנו הינו כשר, והוא בנו של אביו, כי התורה ניתנה על דעת בני אדם, על פי עדויות הלכתיות רגילות.

1. יבמות עח, ב.
2. הרמ"א בשו"ע יו"ד סי' רסה סע' ד.
3. נושאי כלים שם.
4. **שערי עוזיאל** ח"ב שער מ פ"א סע' יח.
5. **ציץ אליעזר** כרך יג סי' קד.
6. **דברי יהושע** ח"ג אה"ע סי' ה ס"ק ב-ד; ח"ב סי' יג.
7. **משנה הלכות** ח"ד סי' קסד.

4. יתר על כן, גם לדעת רבותינו שפסקו שאפשר לסמוך מבחינה הלכתית על בדיקת דם לקביעת אבהות, כגון הגריא"ה הרצוג,⁸ הגר"ע הדאיה⁹ והגר"ד רגנשברג¹⁰, הרי זה רק כדי לקבוע שהאבא אינו אביו של הילד¹¹; אך כתב הגר"ד רגנשבורג שאין בכך הוכחה שהילד הוא ממזר, כי אולי הבעל הוא גוי, ואז הילד אינו ממזר¹² כל זמן שהאם אינה מודה בפרוש שהנואף הוא יהודי, אלא אם היא שותקת¹³. לכן אין דין האם והבן שווה, כי אף אם ניתן לבדיקה תוקף הלכתי יתכן שתאסר האשה על בעלה, כי ברור שהיא זינתה, אך אין זה קובע שהילד ממזר¹⁴.
5. ועוד נימוק שלישי: הרי אין לנו כאן ראייה ממש שראינו במו עינינו, אלא רק "ידיעה בלא ראייה". ידיעה כזו מועילה בדיני ממונות, אך לגבי ממזרות קיימת מחלוקת ראשונים אם היא מועילה. לדעת תוס'¹⁵ היא מועילה, אך לדעת המאירי¹⁶ והרמ"ה¹⁷ אינה מועילה. לכן יש לנו כאן עוד ספק שמצטרף¹⁸.
6. מלבד זאת הבדיקה אינה בטוחה לחלוטין, וישנה אפשרות, אמנם קלושה מאוד, של טעות¹⁹.
7. לכן, הילד אינו ממזר, ואין לדבר על דבר זה עם אדם לעולם. וגם אין לעסוק במחקרים הלאה כדי להוכיח שהוא ממזר²⁰.

אסיא סז-סח עמ' 99-100 (2001).

8. מובא באסיא לה עמ' 49; ספר אסיא ה עמ' 196-197.
9. שו"ת ישכיל עבדי ח"ה אה"ע סי' יג.
10. משמרת החיים סי' לו.
11. ראה גם מש"כ הרב שלמה דיכובסקי בהיותו אב"ד אשדוד, אשר קיבל תוצאה של בדיקת תיאום רקמות לפטור ממזונות אך לא לענין ממזרות. ספר אסיא ה עמ' 163-178. הדיין הרב יעקב אליעזרוב חלק עליו (לגבי הדיין בנדון שם) בהע' 17 עמ' 173 שם. -- העורך.
12. יבמות מד, ב.
13. ואז הילד שתוקי, שו"ע אה"ע סי' ד סע' כט.
14. משמרת חיים, שם.
15. שבועות לד א ד"ה דאי.
16. שבועות שם.
17. ביד רמה, סנהדרין לו, א.
18. אסיא שם עמ' 54; ספר אסיא ה עמ' 201.
19. ראה פרופ' ח' בראוטבר, גניקולוגיה, גנטיקה, פוריות ויילודים לאור ההלכה (ירושלים תש"ס) כרך ב עמ' 96 ואילך, ובמסקנתו שם עמ' 103 שהבדיקות החדשות מאפשרות לשלול שיוך גנטי באופן מוחלט, או לקבוע שיוך גנטי חיובי בהסתברות של 99.99%. אך עיין מש"כ הראשל"צ הגר"מ אליהו, שם עמ' 110 ואילך, שאין להסתמך על בדיקות אלו כדי לקבוע בוודאות שפלוגי ממזר. וכן ראה: מ' הלפרין, ח' בראוטבר ו-ד' נלקן, קביעת אבהות באמצעות מערכת תיאום הרקמות המרכזית. תחומין ד (תשמ"ג) 431-450, בפרק ג שם – מגבלות השיטה – עמ' 447-450. -- העורך.
20. ע"פ הרש"ש בבא בתרא נח, א.